

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	15
Εισαγωγή	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Εννοιολογικοί προσδιορισμοί	21
1.2 Βιολογικό φύλο (sex)	24
1.2 Κοινωνικό φύλο (gender)	26
1.3 Έμφυλη ταυτότητα (gender identity)	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Θεωρίες έμφυλης ταυτότητας	33
2.1 (Δομο)λειτουργικές-συναινετικές θεωρίες	35
2.2 Θεωρία της κοινωνικής διαντίδρασης	36
2.3 Συγκρουσιακές θεωρίες	37
2.4 Η θεωρία της «επιτελεστικότητας» του φύλου της Butler	39
2.3 Η θεωρία της «ανδρικής κυριαρχίας» του Bourdieu	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Παράγοντες διαμόρφωσης της έμφυλης ταυτότητας	59
3.1 Ο ρόλος της οικογένειας στη διαμόρφωση της έμφυλης ταυτότητας	63
3.2 Ο ρόλος του σχολείου στη διαμόρφωση της έμφυλης ταυτότητας	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Επισκόπηση ερευνών για την έμφυλη ταυτότητα	79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	Μεθοδολογία έρευνας	87
5.1	Προβληματική, πρωτοτυπία και σημαντικότητα της έρευνας	87
5.2	Σκοπός και στόχοι της έρευνας	89
5.3	Ερευνητικά ερωτήματα	89
5.4	Δείγμα	90
5.5	Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας	91
5.6	Το ερευνητικό εργαλείο	92
5.7	Πιλοτική έρευνα	94
5.8	Η συλλογή και η ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων	95
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	Αποτελέσματα έρευνας	99
6.1	Οικογένεια	99
6.1.1α	Ετοιμασίες παρασκευής γλυκών και φαγητών	100
6.1.1β	Σερβίρισμα των καλεσμένων	103
6.1.1γ	Πλύσιμο των πιάτων	106
6.1.1δ	Συμβολή του πατέρα στο πάρτι	109
6.1.1ε	Συμβολή της μητέρας στο πάρτι	110
6.1.2α	Επισκευή ζημιάς	111
6.1.2β	Βοήθεια επισκευής από τα παιδιά	114
6.1.3	Φέρει το ποτήρι με το νερό	117
6.2	Σχολείο	120
6.2.1	Επίδοση στο μάθημα των μαθηματικών	121
6.2.2	Επιλογή παιχνιδιού	122
6.2.3	Επίδοση στο μάθημα της έκθεσης	125
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	Συζήτηση των αποτελεσμάτων	129
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	Συμπεράσματα – προτάσεις	135

Βιβλιογραφία	139
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	139
Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία	144
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	 155
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	157
Ερωτηματολόγιο έρευνας	159
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	163
Πίνακες κατανομής (ν & %) των μαθητών του δείγματος	165
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ	169
Έλεγχος αξιοπιστίας	171

Πρόλογος

Η διαφορετικότητα και η ομοιότητα είναι δύο έννοιες που συσχετίζονται με την πολυμορφία του κόσμου αλλά και τη συνοχή των μερών του. Δοσμένα ισόρροπα εξελίσσουν τη φύση, την κοινωνία και τις ανθρώπινες σχέσεις. Μια υπέρτερη δόση του ενός αρκεί ώστε οι στρεβλώσεις να αρχίσουν να παραχαράσσουν την αρμονία και να δημιουργούν προστριβές.

Το φύλο, με τους κλασικούς διπολικούς ορισμούς του, ανέκαθεν υπήρξε διαφοροποιητικός παράγοντας σχεδόν σε κάθε κοινωνική και ψυχολογική ερμηνεία, πολύ περισσότερο από μεταβλητές όπως η μόρφωση, το οικονομικό επίπεδο, οι εμπειρίες, η κοινωνική και ταξική διαστρωμάτωση. Ίσως επειδή μέσα στην εννοιολογική οριοθέτησή του παρενέβαιναν σκόπιμα ή από άγνοια όλες οι προαναφερθείσες μεταβλητές, ως παρασιτικοί παράγοντες που μόλευαν την ψευδεπίγραφη βιολογική καθαρότητα που επιχειρήθηκε να του αποδοθεί ανά τους αιώνες.

Κατ' επέκταση το φύλο, επιβαρυνμένο με όλες τις λανθάνουσες κοινωνικές συνιστώσες, χρησιμοποιήθηκε για να διαχωρίσει, να κατατάξει, να περιορίσει, να αποκλείσει, να αναστείλει, να εγκαθιδρύσει διαφορές παρά ομοιότητες, ώστε να ενώσει τους ανθρώπους. Στερούσε έτσι από χιλιάδες ανθρώπους το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού και της εναλλακτικής ταυτότητας. Το φύλο μετατράπηκε σε μια κοινωνική μέτρηση της εξουσίας και της επιρροής.

Οι έμφυλες ταυτότητες και η έμφαση που δόθηκε σταδιακά σε αυτές διαμόρφωσαν ακόμη και το ψυχολογικό φύλο, επομένως και τους τρόπους που οφείλει κανείς να αισθάνεται

μέσα στα προκαθορισμένα όρια της κοινωνικής συμπεριφοράς. Το φύλο, επομένως, έγινε μια προσδοκία συμπεριφορών, μια τροχοδεικτική πρόβλεψη για επιπλέον κατηγοριοποιήσεις και στεγανά.

Η απελευθέρωση από τα ερμηνευτικά αυτά δεσμά του φύλου και οι επαναπροσδιορισμοί της έννοιάς του είναι συνυφασμένα με αγώνες ομάδων για την άρση των κοινωνικών αποκλεισμών. Η διερεύνηση του φύλου καθίσταται πλέον πολιτική πράξη. Το φεμινιστικό και άλλα κινήματα διατράνωσαν την ανεπάρκεια των παραδοσιακών ορισμών και στήριξαν τη δυναμική τους σε νέες θεωρήσεις.

Καθώς δεν έλειψαν οι ακρότητες προς την αντίθετη πλευρά, οι θεωρίες συνωμοσίας, η κομματική καπηλεία και ο όλεθρος του υποκειμενισμού στην ανάδειξη νοημάτων, κατέστη απολύτως αναγκαία η διεξαγωγή ερευνών, προκειμένου όλα τα παραπάνω να τεκμηριωθούν με εμπειρικά δεδομένα.

Το βιβλίο της Δρος Ανδρομάχης Μπούνα συγκλίνει με ουσιαστικό τρόπο προς αυτή την κατεύθυνση, επειδή καταφέρνει να αναδείξει το θεωρητικό πλαίσιο των έμφυλων ταυτοτήτων, την ιστορική διαμόρφωση των εννοιών με παράλληλη ταυτοποίηση των κινήμάτων που τις πλαisiώσαν και της διαχρονικής και συγχρονικής εξέλιξής τους.

Οι ερευνητικές της υποθέσεις ελέγχονται με αυστηρά επιστημονική μεθοδολογία, η οποία πρωτοπορεί με τη χρήση βινιετών και σεναρίων και αναδεικνύει τα στερεότυπα, όπως αυτά διαφαίνονται στις απαντήσεις των παιδιών του δείγματος.

Είναι ένα βιβλίο αναφοράς, που όμως διαβάζεται ευχάριστα, και σίγουρα θα αποτελέσει πρότυπο για τη διεξαγωγή μελλοντικών ερευνών για την καταγραφή των στερεοτύπων και των στάσεων του ελληνικού πληθυσμού.

Ευστράτιος Παπάνης

Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Αιγαίου